

Jenta og havet. Fra Sommarøy med Håja. Foto: Arthur Isaksen

havets tiår

- [Lars Horn](#)

Siv. ing.

- [Erlend Moksness](#)

Professor

KRONIKK NORDLYS

18. DESEMBER 2017

Det kan være fristende for Norge å si til seg selv at vi allerede er blant de aller beste. Nå er det opp til de andre å ta seg sammen. Dette mener vi er galt.

Enkelte hendelser går verden rundt. Bildet av den døde nebbhvalen med 20 plastposer i magen rystet mange globalt. Det gikk også innpå ett av våre barnebarn. I barnehagen ble hendelsen et tema og de snakket om at det er fryktelig galt å kaste søppel i havet. Enkelte ganger skal det enkeltstående hendelser til for å vekke folk og sette dagsorden lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

2017 var året da havet kom i fokus i De forente nasjoner (FN). Ett av FNs bærekraftsmål – livet under vann – er i sin helhet dedikert havet. Det erkjennes at sunne og produktive hav, med deres betydning for klima, miljø, mat, transport, livskvalitet, rekreasjon, etc. er helt avgjørende for at

verden skal kunne håndtere utfordringene den står overfor med hensyn til befolkningsøkning, matproduksjon, sykdom og klimautfordringer.

Bekymringen for havet er langt fra ny. I årtier har vi hørt om overfiske og bruk av havet som avfallsplass. Likeledes har vi lenge hørt at det blir mindre is i de arktiske områdene og at isbreene her hjemme og globalt krymper. Vi hører at gjennomsnittstemperaturen i atmosfæren og havene øker. Videre at havstrømmene mest sannsynlig vil forandres på grunn av disse forandringene og at havvannet blir surere, noe som påvirker livet i havet i negativ retning. Havnivået har steget lenge, noe som begynner å påvirke mange kystsamfunn og øystater. Etter hvert vil store befolkningsentra bli påvirket.

Det er nok å bekymre seg over. Med store bokstaver dreier det seg hvordan vi lever og hvordan vi bruker fossil energi.

Men nå er det håp. Klimaavtalen fra Paris i 2015 ble starten på et globalt krafttak på alle samfunnsområder. Nå gjennomføres regelmessige møter for å følge opp og iverksette tiltak på alle mulige områder. Senest i Bonn i Tyskland. Gradvis settes det globale samfunn i bevegelse. Det tar gjerne tid med internasjonalt samarbeid, mange skal bli enige, men det er intet alternativ.

Norge er en havnasjon som har levd godt av fiske, sjøtransport og i de siste nesten 50 årene, av gass og olje. Vi ser i øynene at den fossile energien må fases ut over tid. Norge innretter seg nå mot nye tider og få økt fokus på blå vekst, som mat og energi fra havet. Regjeringen legger opp til at de marine og maritime sektorene koblet med de klimatiske og miljømessige utfordringene, skal bære landet videre og sørge for vår fremtidige velstand. Dette gjøres blant annet gjennom å øke kunnskapen om biodiversiteten i havet og kartlegging av havbunnen fra strandkanten til de dype områdene med hensyn på til geologi og levende organismer. Vi har en god plattform å bygge videre på. Verden ser på Norge som en nasjon med mye kunnskap om havet og en nasjon som har lyktes godt i å forvalte sine marine ressurser, og spesielt de levende marine ressurser, slik at de kan høstes år etter år uten å ødelegges. Det motsatte ser man dessverre altfor mange tilfelle av ellers i verden.

International Oceanographic Commission (IOC) under UNESCO ferdigstilte i 2017 sin rapport Global Ocean Science Report (GOSR) som er den første rapporten som belyser verdens kapasitet til å utføre havforskning. Den kartlegger forskningsstasjoner, forskningsskip, laboratorier, datasentre, antall forskere, kunnskapsutveksling og forskningsfinansiering. Den peker på muligheter og utfordringer i årene fremover. Rapporten ble presentert for FNs generalforsamling med klimaminister Vidar Helgesen tilstede. Norge kommer svært godt ut av det i rapporten. Det var et stolt øyeblikk for Norge å høste anerkjennelse for sin lange og vedvarende innsats innenfor havforskning.

I arbeidet med GOSR-rapporten vises det at internasjonalt samarbeid og internasjonal utveksling av data og kunnskap er avgjørende for fremskritt. Eksempelvis kan tilgjengeliggjøring

og kvalitetssikring av marine data åpne helt nye muligheter og innsikt. Internasjonalt forskningssamarbeid og kunnskapsutvekslings likeledes. Det dreier seg om å utnytte allerede gjennomførte investeringer på en global og bedre måte. Rapporten peker også på at det veldig mye å gå på. Det er store kunnskapshull. Vi snakker om en global dugnad for å komme opp på et akseptabelt kunnskapsnivå i alle hjørner av verden.

Det kan være fristende for Norge å si til seg selv at vi allerede er blant de aller beste. Nå er det opp til de andre å ta seg sammen. Dette mener vi er galt.

FN vil videreføre sin innsats på havområdet gjennom at det er besluttet å iverksette et havets tiår (*A Decade of Ocean Science for Sustainable Development 2021-2030*). IOC vil følge opp dette og videreføre arbeidet med GOSR. Tiåret byr på mange muligheter for Norge. Det ligger i kortene at den globale oppfølgingen av tiåret må skje i de enkelte landene, på samme måte som alle målene i Paris-avtalen må følges opp i de enkelte landene for at de overordnede målene skal nås. Alle må gjøre sitt. Det kan være fristende for Norge å si til seg selv at vi allerede er blant de aller beste. Nå er det opp til de andre å ta seg sammen. Dette mener vi er galt. Nettopp fordi vi er så respekterte og skjønner våre ressurser så godt, har vi et sjeldent godt utgangspunkt for å påvirke verden. Uten direkte sammenligning er Norge blitt et foregangsland for elektriske biler. Man kunne se for seg at Norge ble en enda sterkere global pådriver for mer havforskning og –forvaltning i tiåret som kommer. Men hvordan? Det er sikkert flere muligheter.

Vi mener at utgifter til forskning og infrastruktur må landene ta ansvar for selv. Men en sentral og kraftfull *pådriverfunksjon* er viktig. «Å holde liv i» et tiår er ingen liten oppgave der nye saker dukker opp til stadighet og vil fremst i rampelyset. Spesielt ikke når det er snakk om global påvirkning. Her er det alles kamp mot alle. Når det gjelder havet, også fordi det er så viktig for Norge, må havets tiår holdes vedvarende høyt på agendaen verden over.

FNs generalforsamling har gitt IOC-UNESCO som mandat å koordinere en forberedende prosess for å involvere det globale havforskningsmiljøet i å planlegge tiåret innenfor havforskning og teknologi. Det er en formidabel oppgave som krever mer ressurser enn det IOC har i dag. Norge kan medvirke til at denne organisasjonen, som er sentral i FNs arbeid med havene, gis en langt større koordinerings-, koblings- og påvirkningskraft enn den har i dag. Den nyter respekt, og har troverdighet og ikke minst et etablert, globalt nettverk av samarbeidende organisasjoner som den kan spille på.

Hensikten med dette innlegget er å ta til orde for en bedre bruk av de investeringene som gjøres i mennesker, forskning, infrastrukturer og datainnsamling på global basis. Mye dreier seg om å koordinere innsatsen.

Norge har høstet av havet i tusen år og vi kan høste i tusen år til. Da er vi avhengig ikke bare av oss selv, men at alle havnasjoner er sitt ansvar bevisst. Alle havene henger sammen. Vi er avhengige av at de andre gjør de riktige tingene. Det kan vi hjelpe til med.

Norge er allerede en sterk aktør i globale spørsmål knyttet til havet. Vi mener at Norge kan og bør forsterke det vi allerede gjør gjennom å koordinere og påvirke nasjonale og internasjonale virkemidler, samarbeidsorganisasjoner og finansieringsinstitusjoner som Norge har til rådighet i havsammenheng, for å gi et IOCs arbeid et løft. Det vil synliggjøre Norges arbeid med å nå FNs utviklingsmål.